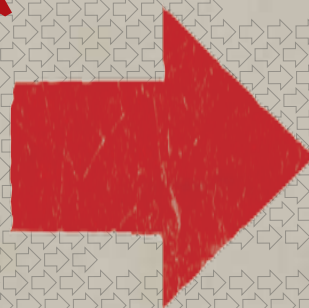

COLOMBIA

PAU EN MOVIMENT

Edita: **Consorci Colòmbia: Cooperació,**
Lliga dels Drets dels Pobles, Entrepobles
Tiratge: **2.000 exemplars**
Primera edició: **Juny de 2009**

Disseny: **www.iosphera.com**

Fotografies de: **Jesús Abad Colorado**

Aquesta guia forma part de la campanya
“**Colòmbia, Pau en Moviment**”
i ha estat elaborada per
Joana Galindo Villamizar.

Coordinació de la campanya:
Maria Piedad Espitia,
Secretaria Tècnica Consorci Colòmbia

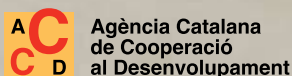
Més informació al web:
www.colombiapauenmoviment.org

Organitza:

Sant Honorat, 7. 08002, Barcelona
Tel: 93 318 34 25
a/e: consorcicolombia@cooperaccio.org

Amb el suport de:

QUÈ PASSA A

COLÒMBIA ?

Colòmbia viu, des de fa més de 40 anys, un conflicte armat intern degut a les extremes desigualtats socials i la lluita pel control de les terres i dels recursos naturals. Hi existeix una violació sistemàtica dels drets humans, especialment per part de l'Estat. L'exèrcit i els grups paramilitars s'enfronten contra les guerrilles, deixant la societat civil com a víctima principal. La producció i exportació de drogues, els interessos en les immenses riqueses del país i la impunitat són altres factors que alimenten i prolonguen aquest conflicte.

Malgrat la complexitat d'aquesta realitat, a Colòmbia hi ha centenars d'organitzacions socials, sindicals, grups de dones, comunitats indígenes, camperoles i afrodescendents, defensors i defensores de drets humans i grups de persones en situació de desplaçament que s'han mobilitzat contra la guerra, que denuncien les greus violacions que pateixen i que promouen diverses iniciatives de pau. Són colombians i colombianes que creuen en el futur i han decidit participar-hi.

Amb aquesta campanya, **Cooperacció**, la Lliga dels Drets dels Pobles i Entrepobles volem denunciar que l'Estat colombià fracassa en la seva responsabilitat de garantir el respecte dels drets humans a la seva població. També volem donar suport als moviments socials que treballen en la construcció de pau a Colòmbia i fer una crida a la societat catalana a defensar aquestes iniciatives.

CONEIXES COLÒMBIA?

- Extensió:** 1.139.000 km²
- Fronteres:** Panamà, Veneçuela, Brasil, Perú i Equador
- Sistema Polític:** República
- President:** Álvaro Uribe Vélez
Primer mandat: 2002- 2006.
Segon mandat fins al 2010
- Població:** 46 milions d'habitants
48,8% homes / 51,2 % dones
(segons cens del DANE 2005)
- Idiomes:** La llengua oficial és el castellà, però també hi ha 74 llengües indígenes, a més del "bandé", la llengua dels "raizales" de l'Arxipèlag de San Andrés, Providencia y Santa Catalina, el "palenquero", llengua criolla de les comunitats de San Basilio de Palenque i el romanès o romaní, del col·lectiu rom.
- Ètnies:** Afrocolombians: 4.311.757 pers. (10,6 % · 3 grups diferenciats)
Indígenes: 1.392.623 pers. (3,4 % · 102 pobles segons l'ONIC).
Poble Rom o Gità: 4.858 pers. (0,01%).
Sense pertinença ètnica: 34.898.170 pers. (85,94%).
- Situació Social:** Esperança de vida: 72 anys
Taxa d'escolarització primària: 89%
Taxa de desocupació masculina: 8,6%
Taxa de desocupació femenina: 14,7%
Índex de Desenvolupament Humà: 75 de 177

ELS ACTORS

DEL CONFLICTE

GUERRILLES

FARC

17.000 combatents repartits en 62 fronts.

(és el grup armat més antic i nombrós de Colòmbia)
Segrest i assassinat de civils, atemptats terroristes a torres d'energia, esglésies i escoles, reclutament forçat de menors, explotació sexual de dones, producció i distribució de drogues.

ELN

4.000 combatents en l'actualitat.

Segrest de civils, extorsió, atacs a la població civil, atemptats contra oleoductes i altres infraestructures.

PARAMILITARS

AUC*

Autodefensas Unidas de Colombia

Control polític i territorial, amenaces, assassinats, massacres, tortures i desaparicions forçades.

*Es van desmobilitzar entre 2003 i 2006, però hi ha indicis que mostren que molts d'aquests ex-paramilitars continuen operant amb estructures armades vinculades al narcotràfic.

FARC

Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia

Les FARC, d'ideologia marxista leninista, neixen l'any 1964 de la fusió de la guerrilla camperola i del Partit Comunista: tots dos lluitaven per aconseguir la reforma agrària. Inicialment van ser un grup de resistència camperola, però cap a l'any 1961 van declarar que "la via revolucionària a Colòmbia podia incloure totes les formes de lluita". L'any 1982 les FARC s'autoanomenen FARC-Ep Exèrcit del Poble: al servei de la revolució socialista i amb l'objectiu de conquerir el centre del poder polític. Durant la seva existència han participat en diversos processos de pau que no han arribat a bon terme. Fruit d'un d'aquests processos, van crear l'any 1985 el partit polític Unió Patriòtica, que va ser exterminat durant els anys 90 per narcotraficants i paramilitars: 3.000 militants van ser-ne assassinats.

Durant anys, aquesta guerrilla s'ha estès creant fronts per tot el territori nacional, ha establert aliances amb els narcotraficants i s'ha finançat amb el segrest de polítics i civils. Els seus ideals

s'han perdut i els seus mètodes de lluita s'han degenerat amb l'assassinat de civils, els atemptats terroristes a torres d'energia, esglésies i escoles, el reclutament forçat de menors en les seves files, l'explotació sexual de dones, nens i nenes i la producció i distribució de drogues. Actualment té 22 persones públiques segrestades entre congressistes, militars i policies i s'estima que entre gener de 1996 i juny de 2008 va segrestar 6.902 civils. Per a les FARC, l'alliberament de les persones segrestades passa per l'intercanvi humanitari d'ostatges per militants de la guerrilla empresonats, un acord que l'actual president no sembla disposat a establir.

ELN

Èjército de Liberación Nacional

Neix l'any 1965 com a guerrilla decididament revolucionària. Inspirat en les teories del Che Guevara i la revolució cubana, un grup d'activistes del Partit Comunista, membres de l'esquerra liberal, religiosos del corrent de la teologia de l'alliberament i sindicalistes creen aquesta guerrilla a la zona rural del departament de Santander, al nord-est de Colòmbia. Aquest grup va comptar inicialment amb el suport del sector obrer de la indústria petrolera, d'origen camperol majoritàriament. Amb el lideratge del sacerdot Camilo Torres, l'ELN es va estendre per altres zones del país on hi havia bonança de petroli, banana i or. Entre 1973 i 1998 aquesta guerrilla va ser dirigida per l'exsacerdot espanyol Manuel Pérez Martínez, més conegut com el Cura Pérez.

L'ELN ha utilitzat el segrest de civils i els suborns com a formes de finançament. Segons la Fundació País Lliure, aquesta guerrilla ha segrestat 3.293 persones entre els anys 2000 i 2007, 153 dels quals van morir en captiveri. A finals de l'any 2008, l'ELN tenia 240 persones segrestades. També han estat responsables d'atacs a la població civil, preses d'oleoductes i altres infraestructures de propietat de les grans multinacionals instal·lades a Colòmbia. Durant els tres últims governs, aquest grup ha buscat la possibilitat de convertir-se en

actor polític, però els processos no s'han concretat. Actualment l'ELN ha establert un intercanvi de cartes amb el moviment ciutadà Colombians i Colombianes per la Pau, amb l'objectiu de definir una agenda de converses.

PARAMILITARS

Els primers grups de civils armats per a "l'autodefensa" van sorgir als anys 30 quan el Partit Conservador, l'Església i els terratinens van fer resistència a les reformes liberals. A partir del triomf conservador de 1946, aquestes organitzacions armades van ser afavorides pel govern. L'any 1962, els EUA, amb grans interessos econòmics a Colòmbia, van implantar la missió Yarborough amb doctrines de "seguretat nacional" que fomentaven la formació de grups d'autodefensa.

L'any 1997 es van crear les Autodefenses Unides de Colòmbia (AUC), una associació de grups paramilitars autodeclarada com a "organització civil defensiva en armes, anticomunista", que es va estendre per diverses zones del país amb la complicitat d'agents de l'Estat i el suport d'empresaris, ramaders i militars. Van protagonitzar processos d'acumulació de riqueses i de reestructuració de la propietat de la terra arran de l'execució de massacres, tortures, desaparicions forçades i desplaçaments massius de la població. Van projectar la seva influència paramilitar a tot el país: filtrant els diners de l'Estat, participant en megaprojectes econòmics, aconseguint major poder polític local, conquerint nous territoris i controlant la producció i exportació de drogues. Des de 1997 fins a 2003 van generar la més cruenta onada de violència al país.

Aquest procés d'expansió paramilitar no va passar desapercebut per als governats. Per a les eleccions presidencials del 2002 els paramilitars van dissenyar una campanya de "proselitisme armat" amb la qual van aconseguir el control del 35 % del Congrés Nacional. La connivència entre els governants i les AUC es va confirmar, anys després, en el que es coneix avui com la parapolítica. Enguany hi ha més de 60 parlamentaris/àries processats/ades; la majoria són membres de la coalició de partits que dona suport al govern d'Uribe.

L'any 2004 Uribe va liderar la desmobilització dels grups paramilitars, emparada en la Llei de "justícia i pau", que ha permès que els grans paramilitars eludeixin les penes pels crims de lesa

humanitat que han comès. Els combatents que s'hi han adherit han gaudit de grans beneficis a canvi de confessions, a través d'audiències "lliures i espontànies". 15 dels seus líders han estat extradits als EUA, on s'enfronten només a càrrecs per narcotràfic. El govern afirma que s'han desmobilitzat 31.000 paramilitars, però hi ha indicis que demostren que molts d'aquests ex-paramilitars continuen operant amb estructures armades vinculades al narcotràfic. Al llarg del procés només s'ha restituit l'1 % de les terres usurpades.

ÁGUILAS NEGRAS I NUEVA GENERACIÓN

Després de la suposada desmobilització de les AUC, els grups paramilitars es van recompondre amb la participació de molts dels mateixos combatents que venien operant durant llargs anys. Águilas Negras o Nueva Generación són alguns d'aquests grups que estan sembrant el terror a diverses zones del país. La protecció de les persones que diàriament són víctimes de tot tipus de violències per part d'aquesta tercera generació de paramilitars és molt complicada, ja que als membres d'aquests grups no se'ls tracta com a actors armats dins un conflicte armat sinó com a delinqüents i, per tant, no se'ls pot aplicar el dret internacional humanitari.

NARCOTRAFICANTS

Els primers grups de narcotraficants van aparèixer durant els anys 60, però es van consolidar a partir de 1980. Els grans càrtels van amarrar el món polític i van canviar l'estructura econòmica i social del país. Són autors d'innombrables atemptats i assassinats. Estableixen aliances amb la guerrilla, els paramilitars i alguns polítics per apropiarse de les millors terres del país.

MEMBRES DE LA FORÇA PÚBLICA

El govern d'Uribe dóna beneficis a membres de les forces armades que demostrin haver donat de baixa combatents de les guerrilles. Soldats, motivats per les recompenses, enganyen, torturen i maten joves que després presenten com a guerrillers abatuts en combat. S'han denunciat més de 1.400 d'aquests casos coneguts com "execucions extrajudicials", que impliquen 763 agents de la força pública. Altres membres de l'exèrcit han estat responsables d'assassinats i massacres contra la població civil.

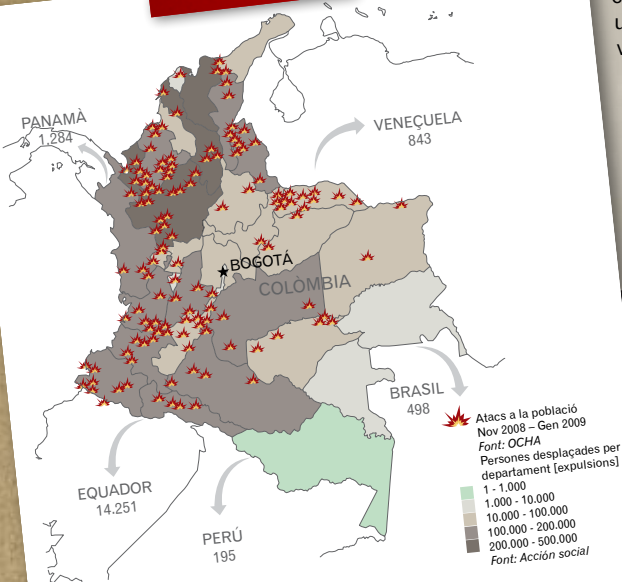
LA POBLACIÓ CIVIL

ÉS LA PRINCIPAL VÍCTIMA DEL CONFLICTE

Malgrat ser reconegut internacionalment com a estat democràtic, Colòmbia és un dels països amb índexs més alts de violació dels drets humans.

L'Estat hauria de ser el primer i màxim responsable de garantir els drets humans a la seva població, però en aquest sentit l'Estat colombià ha fracassat.

[06 - COLÒMBIA]

XIFRES DEL CONFLICTE:

- ➔ Més de 450.000 persones han hagut de refugiar-se en un altre país.
- ➔ Més de 4 milions de persones han hagut de fugir dels camps a les ciutats.
- ➔ Més de 17 milions de persones viuen en la pobresa: 36% de la població.
- ➔ Més de 6 milions de persones viuen en la indigència: 13% de la població.
- ➔ Més de 4 milions de colombians i colombianes resideixen en l'exterior.
- ➔ Més de 20.000 persones han estat segrestades en els últims 20 anys.
- ➔ El 0.3% de la població és propietària de més del 70% de les terres cultivables.
- ➔ Colòmbia és el país amb més víctimes de mines antipersona del món.

Álvaro Uribe Vélez, president de Colòmbia des de l'any 2002, nega l'existència d'un conflicte armat intern. Per a aquest govern, tota la violència que es produeix al país prové de bandes criminals vinculades al narcotràfic i de grups terroristes. Amb aquesta postura, l'Estat impedeix l'aplicació del dret internacional humanitari, que en conflictes armats ha de vetllar per la integritat física i moral de la població civil.

La seva política de "seguretat democràtica" es basa en una ofensiva militar contra les guerrilles, en què involucra la població civil i l'obliga a realitzar activitats d'intel·ligència per a la policia i l'exèrcit.

VIOLÈNCIA VERS LES DONES

A Colòmbia la violència contra les dones és una pràctica habitual, estesa, sistemàtica i invisible, que s'agreuja dins el marc del conflicte armat. El cos de les dones és considerat com a "territori" a conquerir pels bàndols, que busquen sembrar el terror en les comunitats per imposar el control militar, obligar la població a fugir de les seves terres, venjar-se dels adversaris, acumular "trofeus de guerra" o explotar-les com a esclaves sexuals. Enmig de la guerra, les dones són forçades sexualment per tots els actors armats. Moltes d'elles són segrestades i obligades a exercir la prostitució, a realitzar treballs de neteja en campaments o a exercir com a combatents. Aquelles que queden embarassades, producte de les violacions, són obligades a avortar.

VIOLACIONS VERS ELS DRETS DELS NOIS I LES NOIES

L'Estat involucra nois i noies en activitats d'intel·ligència utilitzant-los com a informants. Els infants són convidats a activitats civicomilitars organitzades per la força pública, com el programa Soldats per un dia, en les quals està permesa la utilització de roba militar, tot violant el principi de distinció. No hi ha notícies de la ubicació de molts menors que havien estat reclutats pels paramilitars i que no han estat entregats a l'Estat durant el procés de desmobilització. Tots els grups il·legals recluten forçosament infants a les seves files, es calcula que a Colòmbia hi ha entre 8.000 i 13.000 nens i nenes soldats. Alguns, però, ingressen voluntàriament als grups armats per ideologia o com a forma de subsistència.

VIOLACIÓ DELS DRETS DELS POBLES INDÍGENES

El 90 % dels pobles indígenes no tenen plenament satisfet el dret al territori. El govern nacional, alguns sectors armats i sectors econòmics nacionals i internacionals participen de diverses maneres en el desplegament d'estratègies que tenen per objectiu l'expulsió dels pobles indígenes dels seus territoris, per facilitar-ne l'explotació a les empreses, majoritàriament transnacionals. Les amenaces i el terror, la militarització de la zona, la limitació de l'accés a les seves terres, són algunes d'aquestes maniobres que estan produint

assassinats i massacres, a més de la destrucció de formes de vida tradicionals, com la pesca, l'agricultura i la caça, i problemes de proveïments de béns i serveis per a les seves comunitats. No hi ha cap respecte cap als seus llocs sagrats i en algunes zones es veuen obligats a parlar en castellà, ja que desconeixen els seus drets lingüístics. El govern d'Uribe s'ha negat reiteradament a adoptar la Declaració de les Nacions Unides sobre els drets dels pobles indígenes.

VIOLACIONS VERS LES COMUNITATS AFRODESCENDENTS

Els grups armats il·legals amenacen les comunitats afrodescendents amb l'objectiu d'anul·lar les seves organitzacions perquè consideren que aquests consells comunitaris desafien la seva autoritat i afecten els seus interessos en el narcotràfic. En molts casos, membres d'aquestes comunitats han hagut de desplaçar-se per culpa del règim de terror implantat pels actors armats. Quan han intentat tornar, han trobat les seves terres ocupades per empreses il·legals d'extracció d'oli de palma i d'explotació de fusta. Algunes comunitats afrodescendents s'han organitzat en zones humanitàries per protegir-se, però molts dels seus membres han estat amenaçats per les seves postures en defensa del dret a la terra. Malgrat representar l'11 % de la població, les comunitats afrodescendents són invisibilitzades pel govern i per la societat. Les taxes d'analfabetisme, mortalitat infantil i pobresa són molt més altes en aquestes comunitats que en la resta del país, i aquest fet les fa molt més vulnerables a les afectacions pròpies del conflicte armat.

PERSECUCIÓ DELS DEFENSORS I LES DEFENSORES DE DRETS HUMANS

Els defensors i les defensores de drets humans i d'altres activistes pateixen persecucions, robatoris i escorcolls il·legals a les seves oficines, desqualificació pública, publicació d'informacions falses i assassinats. L'actual govern els acusa d'estar vinculats/ades a les guerrilles, i molts d'aquests assenyalaments han generat amenaces i assassinats a mans dels grups de paramilitars.

ASSETJAMENT A REPRESENTANTS SINDICALS

A Colòmbia, des de fa molts anys, les persones sindicalistes pateixen persecucions, assetjaments i assassinats. Des de 1986 s'ha denunciat l'assassinat de 2.600 representants sindicals, però l'índex més alt s'ha registrat durant l'època d'expansió paramilitar, a la dècada dels 90. Prop del 90 % dels casos han quedat en la impunitat.

DESPLAÇAMENT FORÇÓS

És una estratègia comuna utilitzada per tots els actors armats per treure persones de les àrees que consideren que estan sota el control dels seus enemics. Altres causes del desplaçament són les operacions de contrainsurgència, els conflictes sobre terres, els interessos econòmics, el temor davant els possibles atacs armats i la contaminació ocasionada per les constants fumigacions per eradicar plantacions de coca. Hi ha prop de 4.000.000 de persones en situació de desplaçament i no existeixen garanties perquè puguin reclamar la restitució de les seves terres. El desplaçament ha permès l'apropiació il·legítima de gairebé 6 milions d'hectàrees (xifra equivalent a l'extensió de Catalunya). Aquests espais coincideixen amb les àrees de presència paramilitar i de grans riqueses naturals.

SEGREST I PRIVACIÓ DE LA LLIBERTAT

Els grups guerrillers són els responsables de la majoria de casos de segrest de civils, polítics i militars en el context del conflicte armat, però també s'han conegut segrestos comesos per part dels grups paramilitars. Les FARC i l'ELN han emprat aquesta maniobra com a forma de finançament, com a estratègia de poder i com a forma de pressió política per aconseguir l'intercanvi per guerrillers presos. Per una altra banda, s'estima que enguany hi ha més de 3.000 persones segrestades a mans de la delinqüència comuna.

INTERNACIONALITZACIÓ

DEL CONFLICTE

RECURSOS NATURALS:

- ➔ 1er país del món exportador de maragdes.
- ➔ 2on país del món exportador de café després de Brasil.
- ➔ Petroli: 1.506 milions de barrils de reserves. 35 % exportacions del país són de petroli.
- ➔ Gas, Or, Plata, Ferro, Carbó.
- ➔ Presència d'empreses transnacionals: British Petroleum, DynCorp, Bechtel, Occidental Petroleum Company, Coca Cola, Repsol YPF, Oxi, Endesa, etc.
- ➔ Creixement de l'economia en 2008: 3.5%

Durant les últimes cinc dècades s'han imposat, per tot el territori colombià, grans projectes d'explotació de recursos agroindustrials, de turisme i d'infraestructures amb la participació d'empreses multinacionals.

Diversos governants han adoptat una sèrie de lleis que prioritzen l'explotació de recursos, buscant la rendibilitat a curt termini, sense tenir en compte els riscos ambientals i la violació dels drets humans. Per atraure les transnacionals, l'Estat els atorga grans beneficis. Les inversions estrangeres a Colòmbia creixen any rere any i l'Estat, per la seva part, augmenta els seus guanys en concepte de venda massiva de les empreses estatals a grans multinacionals.

En el desplegament d'aquests grans projectes s'ha afectat greument la vida de les comunitats autòctones i s'han violat els drets de les persones treballadores, especialment dels representants sindicals. Al voltant

de les grans explotacions petrolíferes o mineres s'han creat zones d'exclusió sota el control de l'exèrcit nacional i forces de seguretat privada que dominen tots els moviments de la comunitat, limitant-ne el pas per les vies i restringint la circulació dels aliments, medicaments i altres articles de primera necessitat.

Les polítiques d'algunes empreses transnacionals violen els drets col·lectius i individuals de les comunitats, desconeixent les seves formes de govern, autonomia i autoritat pròpia. S'han conegut casos de criminalització de representants sindicals, de pobles indígenes, de comunitats afrodescendents, de grups de dones i de defensores dels drets humans, amb l'objectiu de neutralitzar les seves protestes socials.

MONOCULTIUS

A diverses zones del país, les grans multinacionals han implantat extensos monocultius de palma africana i canya de sucre per a la producció d'agrocombustibles. Alguns d'aquests projectes s'ubiquen en terres usurpades a la població pels paramilitars a través d'amenaçes, desplaçaments i assassinats. Per una altra part, aquests monocultius han generat desforestació i destrucció de selves tropicals, extinció de cents d'espècies naturals i contaminació d'aigües, en territoris amb gran biodiversitat.

RELACIONS AMB EL PARAMILITARISME

Algunes empreses multinacionals d'origen europeu i nord-americà, han comptat amb les accions dels paramilitars per controlar l'extracció dels recursos naturals i per accedir a territoris estratègics. Algunes fins i tot han arribat a finançar alguns grups. És el cas de Chiquita Brands, que ha reconegut haver pagat els impostos que aquest grup armat il·legal els exigia per cada caixa de bananes que van exportar entre 1995 i 2004. També hi van col·laborar amb el transport de 3.000 fusells AK-47 i 5 milions de projectils destinats a les AUC. Van ser multats amb 25 milions de dòlars, però van negar la seva responsabilitat en les

assassinats comesos pels paramilitars. Altres empreses multinacionals han estat acusades d'haver-se beneficiat pels serveis de "vigilància" prestats per diversos blocs d'autodefensa en les seves infraestructures i instal·lacions. El Tribunal Permanent dels Pobles, realitzat el juliol del 2008, va condemnar 34 multinacionals per diverses formes d'aliances amb els grups paramilitars.

ESTATS UNITS D'AMÈRICA

Des de sempre ha tingut grans interessos en els recursos naturals del país. Van ser actors claus en la creació del paramilitarisme implantant missions que tenien per objectiu vincular la població civil en la guerra contra les guerrilles. Des dels anys 60 han signat tractats de seguretat que han permès l'entrenament per part de l'exèrcit dels EUA de milers de militars colombians. Tenen bases militars a diverses zones de Colòmbia i en països veïns. Són els impulsors del Pla Colòmbia I i II, pla militar que busca reposicionar els EUA en el continent americà en termes militars i econòmics i en nom de la lluita contra el "terrorisme" i el narcotràfic. Financen 22.320 hectàrees de cultius de palma africana.

Des de l'any 2004 s'està negociant un tractat de lliure comerç (TLC) entre els EUA i Colòmbia. S'ha signat en dues oportunitats (2006 i 2007), però el Partit Demòcrata americà, pressionat pels moviments sindicals i ecologistes estatunidencs, ha congelat les gestions per les constants violacions de drets humans al país. S'ha establert com a condició per a l'aprovació, el cessament de la impunitat, especialment en els casos d'assassinats de sindicalistes.

UNIÓ EUROPEA

Des de l'any 2002 la Unió Europea dona suport als Laboratoris de Pau, que neixen amb l'objectiu de desactivar les causes del conflicte i promoure un desenvolupament socioeconòmic sostenible. A la pràctica són projectes basats en la producció i exportació d'agrocombustibles. Milions d'euros de la cooperació europea financen extenses zones de monocultius de palma africana, cautxú i banana, amb un model que afavoreix les empreses multinacionals i no dona garanties laborals a les persones que hi treballen. A les zones on s'han desenvolupat els Laboratoris de Pau, gestionats per l'Estat, s'han produït crims de guerra i greus violacions de drets humans. El Consell de Ministres de la UE va autoritzar

recentment la Comissió Europea per donar inici a les negociacions bilaterals de liberalització comercial amb Colòmbia i el Perú, en contrària d'un altre acord d'integració regional, encara vigent entre la UE amb la Comunitat Andina de Nacions (CAN). Diversos eurodiputats i alguns moviments socials han fet públic el seu rebuig a aquest acord perquè dona més importància als interessos comercials que a la denúncia de les greus i persistents violacions de drets humans que es viuen a Colòmbia i de la persecució dels moviments socials al Perú.

ESTAT ESPANYOL

Basat en la versió "optimista" d'Uribe en relació amb la situació dels drets humans, el govern espanyol dona suport a la política de "seguretat democràtica" implantada pel mandatari colombià. Al gener de 2008 ambdós països van signar un acord d'associació estratègica, que té per objectiu l'establiment d'un diàleg sobre drets humans entre tots dos governs. Aquest mecanisme encara no s'ha posat en pràctica, ni tampoc s'exigeix el seguiment de les recomanacions que diverses organitzacions internacionals han fet de manera reiterada a l'actual govern.

Espanya és el segon inversor internacional a Colòmbia després dels EUA; més del 56 % del sector energètic del país és en mans de multinacionals espanyoles. Unió Fenosa, Endesa, Telefònica, Cepsa, Acerinox, Mapfre, Banc Santander, BBVA, Aigües de Barcelona, Repsol, Iberdrola i Gas Natural són algunes de les 130 empreses espanyoles que tenen inversions al país. Una de les empreses transnacionals relacionades amb el paramilitarisme és l'espanyola Unió Fenosa. Un dirigent de les AUC va confirmar, a través d'una carta adreçada a la Fiscalia General de la Nació, que aquesta empresa havia establert un acord amb el Bloque Norte de las Autodefensas amb dues fases: l'empresa donaria millor qualitat en el servei elèctric a les àrees rurals i als barris marginats ubicats a les zones d'influència dels paramilitars i els paramilitars garantirien la seguretat de les infraestructures elèctriques.

Per una altra part, Amnistia Internacional va denunciar recentment que Espanya va autoritzar transferències d'armes a Colòmbia per valor de 110 milions d'euros.

EL PAPER DELS MOVIMENTS SOCIALS

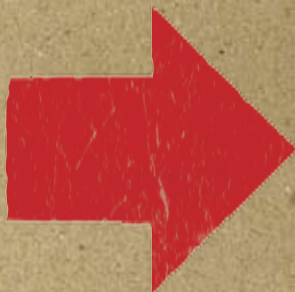
NACIONALS I INTERNACIONALS

Malgrat la magnitud del conflicte armat, a Colòmbia hi ha centenars de persones, homes, dones, joves, líders socials, institucions, organismes i ONG, que treballen en la construcció de nous espais de participació, de protecció, d'educació per la pau i la resolució dels conflictes, d'ampliació de la democràcia, de diàleg i negociació. Organitzacions socials, sindicals, grups de dones, comunitats d'indígenes, camperols i afrodescendents, defensors i defensores de drets humans i grups de persones en situació de desplaçament promouen iniciatives de pau.

Diversos municipis i comunitats s'han declarat "territoris de pau" i s'han mobilitzat contra la guerra. Comunitats i pobles indígenes exigeixen el dret a la seva autonomia i a la pau mitjançant accions cívils que condueixen a deslegitimar la guerra com a espai d'acció política, demanen a les parts en conflicte abandonar els seus territoris i lluiten perquè es respectin els seus drets, la seva cultura i les seves creences. Grups de dones denuncien l'agreujament de la violència vers les dones en el marc del conflicte armat i exigeixen la seva participació en les taules de negociació i la catalogació de les violacions sexuals, la prostitució forçada i l'esclavitud sexual com a crims de lesa humanitat.

Han sorgit moltes xarxes i aliances de moviments socials i d'iniciatives ciutadanes a favor de la pau a Colòmbia, que han contribuït a un creixent apoderament de la població. S'han creat noves maneres de fer política, que donen cabuda a nous actors que pretenen deixar enrere les velles pràctiques de caciquisme i corrupció, s'ha enfortit la capacitat per a la creació d'aliances i la participació col·lectiva ha generat resultats positius. El treball continu en la construcció de pau i les estratègies de visibilització els han posicionat a nivell local, regional, nacional i internacional, motivant el suport de diferents organitzacions no governamentals arreu del món.

A pesar de la força d'aquests moviments i iniciatives, els seus promotors troben moltes dificultats en la seva acció. L'actual govern ha emprat una campanya de desprestigi cap a tot aquell que no doni suport a la seva política de superació del conflicte per la via militar. Els activistes són freqüentment acusats de ser integrants o col·laboradors dels grups armats d'esquerra. Des del govern tampoc es respecta la seva decisió de ser autònoms i de rebutjar la presència de tots els actors armats en els seus territoris, incloent-hi l'exèrcit nacional. La política de "seguretat democràtica" ha generat un ambient d'espionatge i desconfiança a l'interior de les comunitats que pot fragmentar ràpidament els processos participatius i de cohesió construïts fins ara.

ONIC

ORGANIZACIÓN NACIONAL INDÍGENA

DE COLOMBIA

L'Organització Nacional Indígena de Colòmbia - ONIC, va sorgir el 1982. Avui té presència en 28 dels 32 departaments del país, treballa amb 100 dels 102 pobles indígenes i està associada a 43 organitzacions indígenes de Colòmbia.

Les afectacions del desenvolupament capitalista indiscriminat, la imposició de polítiques estatals en detriment dels valors culturals, el desconeixement dels drets territorials i culturals integrals, la violència i el genocidi sistemàtic institucional dels actors armats contra les ètnies, entre d'altres factors, han estat algunes de les motivacions fonamentals dels pobles indígenes per a mantenir-se units sota el sostre de l'Organització.

Els seus principis inclouen la unitat, com a mecanisme d'enfortiment organitzatiu per a la defensa de les comunitats indígenes; la terra, com a element essencial per a la vida i desenvolupament dels pobles; la cultura, per a l'enfortiment, rescat i persistència de la identitat i l'autonomia, per l'aplicabilitat dels principis anteriors i com a exercici d'autoritat i poder.

Els procediments de lluita de l'ONIC es basen en la defensa de l'autonomia i dels territoris, la recuperació de les terres usurpades i de propietat col·lectiva dels resguards, el control dels recursos naturals ubicats en els seus territoris, l'impuls a organitzacions econòmiques comunitàries, la protecció de la història, cultura i tradicions indígenes, el foment de l'educació bilingüe i bicultural sota el control de les seves autoritats, la recuperació i l'impuls de la medicina tradicional i l'exigència de programes de salut d'acord amb les característiques socials i culturals de les comunitats.

L'ONIC denuncia la greu situació en que es troben les comunitats indígenes: en els últims 7 anys 1.244 persones de diferents ètnies han estat assassinades. 127.871 indígenes han estat víctimes de violacions, desplaçaments, tortures, desaparicions, confinaments i amenaces durant el 2008 en els seus territoris.

Enguany hi ha 32 pobles indígenes en vies d'extinció, 18 d'ells en alt risc de desaparició immediata.

LA MINGA*

Els pobles indígenes tenen en la "Minga Nacional de Resistència Indígena i Popular" la seva estratègia de mobilització i resistència pacífica. Les comunitats indígenes acompanyades per grups de dones, estudiants, representants sindicals i membres de diversos moviments socials recorren les carreteres de Colòmbia amb l'objectiu de denunciar assassinats i agressions per part dels actors armats, a més dels assenyalaments a líders i comunitats per part de l'Estat.

www.onic.org

*acció de treball comunitari o col·lectiu amb finalitats d'utilitat social

LA RUTA PACÍFICA

DE LAS MUJERES

MOBILITZACIÓ NACIONAL DE DONES

Cada dos anys, amb motiu del 25 de novembre, dia internacional contra la violència vers les dones, la Ruta Pacífica de Mujeres organitza la Mobilització Nacional de Dones per denunciar totes les formes de violència contra les dones en el marc del conflicte armat. Utilitzen llenguatges simbòlics com la dansa, la música i l'art per fer arribar les seves idees canviant el llenguatge polític tradicional.

www.rutapacifica.org.co

La Ruta Pacífica de las Mujeres és un moviment social integrat per més de 3.000 dones provinents de 350 grups de tots els racons del país, que lluiten per una solució negociada i política del conflicte armat, a través de la seva participació activa en els processos de concertació i negociació en les esferes locals, regionals i nacionals. Es declaren feministes, pacifistes, antimilitaristes i constructores d'una ètica de la no violència, on la justícia, la pau, l'equitat, l'autonomia, la llibertat i el reconeixement de l'alteritat són principis fonamentals.

Neixen el 1995 com a resposta a la greu situació de violència en què es troben les dones en les zones en conflicte, tant en àrees rurals com urbanes. Validen tots els esforços per aconseguir la negociació entre l'Estat i els diferents actors armats que contemplin la urgència d'un acord humanitari, el cessament del foc, el respecte dels drets humans, l'aplicació del dret internacional humanitari i la recerca de la veritat, la justícia i la reparació.

La Ruta considera que el conflicte armat a Colòmbia té causes estructurades de tipus social i polític, l'entén com un problema geopolític, pel fet que es desenvolupa en zones on hi ha grans riqueses i en territoris estratègics per a la implantació de grans macro-projectes. També treballa perquè les dones siguin reconegudes com actores socials i polítics del procés de negociació i de construcció de pau, i no només com a víctimes de la guerra. Per això, denuncien totes les formes de violència contra les dones en el marc del conflicte armat: la violència sexual, els femicidis, els desplaçaments forçosos, el control físic, emocional i afectiu i totes aquelles violències que expressen el caràcter patriarcal aguditzat contra les dones.

Les integrants de la Ruta provenen de tots els sectors socials: camperoles, indígenes, afrocolombianes, joves, professionals, intel·lectuals i estudiants universitàries, però la seva base social prové fonamentalment dels sectors populars, que pateixen de manera més violenta el conflicte armat. Són dones que han decidit trencar el silenci i el cicle de pors que produeix la guerra.

MOVICE

MOVIMIENTO DE VÍCTIMAS

DE CRÍMENES DE ESTADO

El Moviment de Víctimes de Crims d'Estat – MOVICE - neix l'any 2005 amb l'objectiu de reivindicar les víctimes de crims comesos per l'Estat, per la seva acció o omissió, en accions perpetrades per membres de la força pública o forces paraestatsals o paramilitars que han actuat sota la connivència de l'Estat colombià en diverses zones del país. Exigeix, de manera clara, el restabliment dels drets a la veritat, la justícia, la reparació integral i la garantia de no repetició.

Per MOVICE bona part dels crims comesos contra el moviment social i popular a Colòmbia obeeixen a una intenció social, política, econòmica i ideològica promoguda per l'Estat colombià i els seus agents, o permesa per aquest i implementada per grups paramilitars, en favor d'interessos particulars lligats a les classes dominants i empreses transnacionals.

Aquest moviment considera que aquests crims són de clara responsabilitat estatal ja que l'Estat és qui té l'obligació de respondre davant de les víctimes, dels seus familiars, de les organitzacions a les que pertanyen i del conjunt de la societat colombiana.

200 organitzacions socials i polítiques integren aquest moviment que inclou: associacions de familiars de víctimes directes, organitzacions indígenes, camperoles i afrodescendents, sindicalistes i moviments polítics d'oposició. Són víctimes de la violència generada per l'Estat colombià a través de violacions massives dels drets fonamentals, que busquen visualitzar la magnitud i la grandària de la criminalització contra el moviment social i popular, així com unificar les veus i els esforços en la lluita contra la impunitat i per la memòria de les víctimes.

Altres objectius de MOVICE són impulsar la mobilització a favor dels acords humanitaris, fer el seguiment de les audiències públiques dels judicis dels caps paramilitars, elaborar galeries de la memòria, consolidar un arxiu de seguretat per a la veritat històrica, crear i posar en marxa la comissió ètica internacional, desenvolupar accions de protecció jurídica dels drets de les víctimes i acompanyar les delegacions regionals per tal d'incentivar l'organització i l'acció de les víctimes, així com la construcció de propostes que contribueixin a acabar amb la impunitat.

MOVICE denuncia que la Llei de Justícia i Pau és l'aparença jurídica que representa la re-institucionalització del paramilitarisme a Colòmbia. Paral·lelament avança processos de participació de les víctimes en espais jurídics internacionals, en el sistema constitucional i en els processos dels polítics involucrats en el paramilitarisme. També lluita per aconseguir que es condemnin polítics, empresaris, ramaders i multinacionals que s'han beneficiat de les accions dels grups paramilitars als quals han donat suport econòmic i logístic.

JORNADA CONTRA ELS CRIMS D'ESTAT

Cada 6 de Març MOVICE organitza una jornada nacional i internacional en contra dels crims d'Estat i en homenatge a les víctimes del paramilitarisme.

www.movimientodevictimas.org

COLOMBIANS I COLOMBIANES PER LA PAU

És un moviment ciutadà integrat per personalitats del món polític, acadèmic i artístic, que des de setembre del 2008 va establir un intercanvi de correspondència amb les FARC per tal d'intentar desbloquejar l'acord humanitari. Després de diverses cartes, es va aconseguir l'alliberament unilateral de 6 polítics i militars segrestats. El moviment Colombians i Colombianes per la Pau va començar amb la participació de 130 persones, però avui ja compta amb el suport de més de 125 mil signatures de nois i noies estudiants, de comunitats indígenes, camperoles i afrodescendents, de grups de dones i de persones que a títol personal volen contribuir a la pau, treballant a favor de l'acord humanitari i en suport de les víctimes del conflicte armat. El govern d'Uribe ha acusat alguns dels seus membres de ser integrants del "bloc intel·lectual" de les FARC.

<http://www.colombianosporlapaz.com>

TAULA CATALANA PER LA PAU I ELS DRETS HUMANS A COLÒMBIA

Diverses ONG, sindicats, administracions públiques i entitats del món acadèmic van crear, l'any 2002, un espai de concertació d'àmbit català amb l'objectiu de promoure els drets humans a Colòmbia i de donar suport a una solució política negociada del conflicte armat, tot tenint com a marc de referència les recomanacions de les Nacions Unides i d'altres organismes internacionals.

La Taula Catalana per la Pau i els Drets Humans a Colòmbia no dona suport a cap actor armat i responsabilitza l'Estat colombià de garantir el respecte i l'aplicació integral dels drets humans i del dret internacional humanitari a la població colombiana. Alhora considera que la comunitat internacional ha d'assumir la seva coresponsabilitat en els aspectes d'internacionalització del conflicte i, a la vegada, ha de vetllar per no reproduir la polarització que el caracteritza.

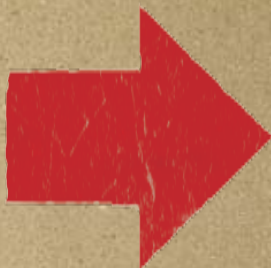
Aquesta xarxa catalana reconeix la societat civil colombiana com a protagonista de la transformació social, política, econòmica i cultural del país, fet pel qual s'esforça a fer visibles les múltiples iniciatives de pau que hi ha a Colòmbia.

A través de les seves accions, la Taula insta l'Estat espanyol i la Unió Europea a efectuar un monitoratge periòdic dels acords assumits pel govern colombià en matèria de drets humans, també exigeix als actors armats el respecte al dret internacional humanitari i anima les parts a realitzar acords humanitaris.

<http://www.taulacolombia.org/>

OIDHACO

L'any 1995, després de la 1a Conferència sobre Drets Humans a Colòmbia al Parlament Europeu, va néixer l'Oficina Internacional pels Drets Humans Acció Colòmbia - OIDHACO - amb l'objectiu d'enfortir el lobby i la incidència política davant la Unió Europea i les Nacions Unides. És un espai de coordinació d'agències de cooperació i plataformes d'entitats que treballen per la negociació del conflicte armat colombià i per l'exigència dels drets humans i el dret internacional humanitari. 42 entitats europees integren aquesta xarxa, que busca contribuir a la construcció i l'enfortiment de la democràcia, l'estat de dret i la pau amb justícia social a Colòmbia.

Les seves principals àrees de treball són: la denúncia de violacions de drets humans expressades en crims de lesa humanitat, la interlocució amb instàncies de les Nacions Unides i de la Unió Europea, així com dels països membres, partits polítics, ONG i altres sectors de la societat, la divulgació sobre informació analítica sobre Colòmbia, el monitoratge de la situació del país mitjançant fòrums sobre la realitat colombiana i l'execució d'activitats concretes per tal que el govern assumeixi la responsabilitat de promoure els drets humans i de protegir la població en general.

<http://www.oidhaco.net/>

I TU QUÈ HI POTS FER ?

ADHEREIX-TE A LA PLATAFORMA CIUTADANA

“COLÒMBIA PAU EN MOVIMENT”

INFORMA'T:

VISITA LA NOSTRA WEB:

per aprofundir en el conflicte colombià i en les iniciatives de pau que promouen els moviments socials.

<http://www.colombiapauenmoviment.org/>

LLEGEIX L'ÚLTIM INFORME D'AMNISTIA INTERNACIONAL:

“Déjennos en Paz, la población civil víctima del Conflicto armado interno de Colombia”, per conèixer l'estat dels Drets Humans a Colòmbia.

<http://www.es.amnesty.org/>

SUBSCRIU-TE AL BUTLLETÍ “COLÒMBIA SETMANAL”

de l'Escola de Cultura de Pau, per tenir informació actualitzada sobre el que passa a Colòmbia.

<http://www.escolapau.org/>

IMPLICA'T:

ADHEREIX-TE

al grup “Colòmbia, pau en moviment” a facebook.

<http://www.facebook.com/>

ASSISTEIX

a les jornades anuals que organitza la Taula Catalana per la Pau i els Drets Humans a Colòmbia.

<http://www.taulacolombia.org/>

ADHEREIX-TE

a la Plataforma Catalana de Suport a la Ruta Pacífica de Mujeres.

<http://www.rutapacificademujeres.blogspot.com/>

POSA'T EN CONTACTE AMB NOSALTRES:

Campanya: Colòmbia, Pau en Moviment
consorcolombia@cooperaccio.org

TRANSMET AQUESTA INFORMACIÓ ALS TEUS AMICS I CONEGUTS

TOTS I TOTES PODEM PRESSIONAR PERQUÈ L'ESTAT COLOMBIÀ:

- Defineixi una política de pau, sustentada en el reconeixement de l'existència d'un conflicte armat intern.
- Atengui les causes polítiques, socials i econòmiques del conflicte.
- Garanteixi els drets de les víctimes a la veritat, la justícia i la reparació.
- Adopti mecanismes perquè no es repeteixin els crims comesos.
- Protegeixi els moviments socials que lluiten per un futur millor.

FONTS

Escola de Cultura de Pau · UAB:
Programa Colòmbia <http://www.escolapau.org/programas/colombia.htm>

Informe PNUD 2007 - www.undp.org/spanish/publicaciones/annualreport2007/

Informe "Déjennos en paz, la población civil víctima del conflicto armado interno de Colombia". Amnistía Internacional. 2008. <http://www.es.amnesty.org/paises/colombia/documentos/>

Informe "Colombia: Cuerpos marcados, címenes silenciados". Amnistía Internacional. 2005. <http://www.es.amnesty.org/paises/colombia/>

Informe Nacional de Desarrollo Humano: "El conflicto, callejón con salida", 2003 PNUD - Colombia. <http://indh.pnud.org.co/pagina.plx?pg=descargaInforme2003&mlat=11>

Banc de bones pràctiques per superar el conflicte: <http://saliendodelcallejon.pnud.org.co>

"Causas de la violencia y salida al conflicto armado." Germán Silva Losada. Revista Semana. Julio 2005 <http://www.semana.com/noticias-noticias/causas-violencia-salida-conflicto-armado/88819.aspx>

"Aproximacions històriques al paramilitarisme". Alfredo Molano. http://www.observatori.org/paises/pais_51/documentos/E_MOLANO.pdf

"Empresas Transnacionales y Derechos de los pueblos en Colombia". Tribunal Permanente de los Pueblos. 2006 -2008. Sentencia del 21-23 de julio de 2008. Disponible en: <http://alainet.org/active/25436&lang=es>

Violaciones a los derechos a la vida, a la integridad y a la libertad. Recomendaciones del Sistema de Naciones Unidas OACNUDH. Informe Anual 2008. <http://www.hchr.org.co/>

Informe Human Rights Watch. Colòmbia. Gener de 2009. http://www.codhes.org/index.php?option=com_content&task=view&id=414

A las puertas de "El Ubérrimo". Jorge Rojas e Iván Cepeda. Editorial Random House Mondadori. Bogotá, Colombia, 2008. <http://www.randomhousemondadori.com/>

"La cooperació internacional financia paz de monocultivos" Laia Bertran y Moritz Tenthoff. Nov. 2008. <http://www.prensarural.org/spip/spip.php?article1797>

"Cooperación para el control social y poblacional. El concepto de la cooperació civil-militar en el caso colombiano". Bettina Reis. 19.11.07. Disponible en: <http://www.gruposur.eu.org/El-concepto-de-la-cooperacion.html>

"Laboratorios de Paz de la Unión Europea ¿El Plan Colombia de Europa?. Gearóid Ó Loingsigh. <http://www.revistapueblos.org/spip.php?article317>

Codhes: <http://www.codhes.org/>

Fundació País Libre: <http://www.paislibre.org/>

Medios para la paz: <http://www.mediosparalapaz.org/>

Verdad Abierta: <http://www.verdadabierta.com/>

* Marcha de Mujeres contra la guerra · Bogotá · 2002

Organitza:

Amb el suport de:

